

Niu Tireni. Kaunihera Maori.

HE TURE hei tuku i tetahi Wahi Mana Whakahaere Takiwa ki nga pononga o te Kuini te Iwi Maori e noho nei i tenei koroni.

Notemea he tonu te mahi a nga iwi Maori o nga takiwa o te koroni e nohoia ana e nga Maori, a e mohiotia nei he kainga Maori he takiwa Maori aua wahi, kia hoatu ki a ratou tetahi mana whakahaere mo roto i aua takiwa, e ahei ai nga Maori e noho ana i reira ki te hanga i etahi tikanga me etahi huarahi whakahaere mo nga take me nga mea e pa ana ki o ratou kainga me o ratou takiwa, e pa ana ranei ki nga whakahaere e ora ai e pai ai te noho a te iwi mete tangata i runga ano i nga huarahi e rite ana ki ko te Maori ahua: A notemea tera e nui haere te tupu o nga matauranga Pakeha i roto i te iwi Maori a tera hoki e tau nga whakaaro o te iwi Maori mehemea ka whakamanaia a ka whakanga kaunuitia aua hiahia tika o ratou e whakamoemititia nei: A notemea, hei whakatutuki i aua tikanga, i aua take, me aua hiahia, e tika ana kia whakaritea he huarahi e taea ai te whakatu etahi ropu tangata Maori i runga i te ritenga pooti mo roto i aua takiwa hei whakahaere i nga tikanga kua korerotia ake nei, a kia whakawhiwhia aua ropu tangata ki nga mana e taea ai e ratou te whakatutuki nga ritenga me nga tikanga whakahaere tera e whakatakotoria, kia ahei ai ano hoki ratou ki te hanga huarahi-whakahaere, a ki te whakatutuki hoki i nga mahi e mahia ana i raro i aua mea:

NO REIRA KA MEINGATIA HEI TURE e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, i runga ano hoki i tona mana, ara:—

- Te Ingoa Poto o tenei Ture ko "Te Ture Kaunihera Maori, 1900."
- "Kaunihera" tona tikanga ko te Kaunihera Maori mo tetahi takiwa i raro i tenei Ture.
"Maori," tona tikanga i roto i tenei Ture ko nga Maori, me nga hawhe kaihe, me o ratou uri o te taha Maori.
"Whakatakotoria," tona tikanga ko nga haurahi-whakahaere e whakatakotoria ana e whakamana ana ranei e te Kawana i raro i tenei Ture.
- Ka ahei te Kawana ki te whakaputa panuitanga hei wehe i tetahi takiwa hei takiwa Maori mo runga i nga tikanga o tenei Ture, a ka ahei ia a muri atu ki whakarereke, ki te whakakore ranei, i taua panuitanga.
- I roto i tetahi takiwa i panuitia hei takiwa Maori i raro i tenei Ture, me tahuri tetahi Kai-Whakawa Tuturu, Apiha ranei a te Kawanatanga i whakaturia i roto i taua panuitanga (ka huaina i raro nei ko "Te Apiha Whakahaere Pooti "), e whai mana whakahaere ana i roto i taua takiwa, a te wa tuatahi tonu e taea ai e ia te panui ki nga wahi tangata o taua takiwa i runga i te panui-a-nupepa, panui whakapiri, panui pehea atu ranei, kei tana i pai ai te tikanga, e whakatuturu ana i tetahi ra, engari kua e hoki iho i te rua tekau ma tahi o nga ra i muri iho i te ra i whakaputaina ai taua panui, e whakatuturu ana i taua ra hei ra pootitanga Kaunihera Maori mo taua takiwa; a i roto i taua panui me whakaatu te wahi hei taenga atu mo nga whakahuanga ingoa o nga Maori e meatia ana kia pootitia hei mema mo taua Kaunihera Maori, me te whakamarama ano hoki i nga kupu tohutohu ki nga tangata e whai mana ana ki te whakahuahua ingoa hei mema mo te Kaunihera i runga i tana i kite ai e tika ana.
- Hei taua ra i whakaritea peratia, me noho te Apiha Whakahaere Pooti timata i te tekau o nga haora i te awatea tae noa ki te wha o nga haora i te ahiahi, ki te wahi i whakaritea hei whakahuatanga ingoa, he mea tuhituhi, he mea whakahua-a-ngutu noa ranei, a te Maori kotahi a nga Maori maha atu ranei, engari me kua e maha atu i te tekau ma rua tangata, hei mema mo te Kaunihera o nga tangata e noho ana i roto i taua takiwa a e whiwhi pooti ana ratou i nga pootitanga mema Maori mo te Whare o Raro o te Paremete.
- Me tu he Kaunihera mo ia takiwa tera e rohea e whakaturia i raro i tenei Ture, a koia enei nga mema mo ia takiwa, ko te mema Apiha Kawanatanga, a ko etahi atu mema, kua e tokoiti iho i te tokoono a kua e tokomaha atu i te tekau ma rua, me pooti i roto i nga Maori o te takiwa mona te Kaunihera e pootitia ra, a me whakahaere taua pooti i runga i nga tikanga e mau ake nei; a ko te maha o nga mema mo ia takiwa ma te Kawana e whakahua a te wa e rohea ai e whakaturia ai ia takiwa; a ka whai mana te Kawana, i runga i tana Panuitanga, ki te wawahi i ia takiwa i runga i ana wawahanga i whakaaro ai he pai, a mana e whakahua e panui te tokomaha o nga mema e taea te whakatu i runga i te pooti mo ia wahanga mo ia wahanga pera.
- Ko nga Maori tekau ma rua, tokoiti iho ranei, kua kiia nei i runga ake nei ma te Kawana e whakarite to ratou tokomaha, i whiwhi i te nuinga o nga whakahuanga ingoa, ka tu ko era hei Kaunihera mo taua takiwa; a me whakahau e te Apiha Whakahaere Pooti i te tekau ma rua o nga haora i te awatea o te ra tuatahi tonu i muri iho o te ra whakahuanga ingoa kia whakapirihia he panui ki tetahi wahi marama e kitea nuitia ai e te tangata, hei whakaatu i nga ingoa o nga tangata kua tu hei mema mo te Kaunihera; a me tuku atu ano hoki e ia nga ingoa o taua Kaunihera ki te Minita Maori, a mana e panui ki roto ki te *Kahiti* hei whakaatu koia tera te Kaunihera mo taua takiwa.
- I roto i ia takiwa Maori i whakatuna i raro i tenei Ture me tu te Kaiwhakawa Tuturu o te taone nui o taua takiwa, tetahi atu tangata ranei i whakaturia e te Kawana i ia wa i ia wa, hei mema *ex officio* mo taua Kaunihera, a ka huaina a muri ake nei ko te "mema apiha kawanatanga."

- Ko enei tikanga e whai ake nei ka pa ki nga whakatuunga Kaunihera:—
Ko nga tangata katoa e whiwhi pooti ana i nga pootitanga mema o te Kaunihera, e ahei ana kia pootitia hei mema mo taua Kaunihera.
Ka ahei noa atu tetahi mema o te Kaunihera ki te whakamutu i tona mematanga i runga i tana kupu-a-tuhituhi atu ki te Tiamana, i runga ranei i tana kupu i puakina-a-ngutu atu i tetahi tuunga o te Kaunihera.
Ki te hara tetahi mema i te hara e taea ai ia te whiua ki te whareherehere i raro i tetahi o nga ture o te koroni ka whakakorea e tena tona nohoanga.
Ki te ngaro atu tetahi mema i nga tuunga honohono e toru o te Kaunihera, a ehara i te mea whakaae e te Kaunihera kia ngaro atu ia, heoi ka whakakorea tona nohoanga.
  - Kia toru nga tau e tu ana ia mema o te Kaunihera, ara, ki te kore e matua whakakorea te Kaunihera.
 Ina tupono kua watea tetahi nohoanga o te Kaunihera ka ahei te Kawana ki te whakatu i tetahi atu Maori hei whakakapi i te nohoanga o te mema kua mutu atu ra ia: Engari ko taua mema hou i whakaturia ra me tu mo te wa anake e toe ana o nga tau i whakaritea mo te Kaunihera e tu ra.
 I te wa kaore ano tetahi nohoanga i whakakapia ka tu tonu taua Kaunihera hei Kaunihera i raro i tenei Ture, ahakoa kua tokoiti iho te maha o ona mema.
Ka ahei noa atu te Kawana i ia wa, ki te whakaaro ia he mea tika kia peratia, ki te whakakore atu i tetahi Kaunihera a ki te whakahau kia tu he pootitanga hou.
Ka ahei te Kawana i ia wa ki te whakatu i tetahi rangatira Maori i roto i ia takiwa, me tapa he ingoa mona ko te Kai-tohutohu Kaunihera, hei tohutohu atu ki te Kaunihera ki te Kawana ranei, ahakoa i tonoa ia kia pera kaore ranei, mo nga mea katoa e pa ana ki nga mahi e whakahaerea ana i raro i tenei Ture.
- Me mana enei tikanga e whai ake nei mo nga huihuinga o te Kaunihera:—
Ko te huihuinga tuatahi o te Kaunihera ma te Minita mo nga Mea Maori e karanga, a ko nga huihuinga o muri iho ma te Tiamana e karanga, i runga i tana huarahi i kite ai he pai.
  - Kaore e ahei tetahi tangata kia tu hei mema mo tetahi Kaunihera kia oti ra ano i a ia te tuhituhi me te haina i te aroara o te Apiha Whakahaere Pooti, i te aroaro ranei o te Tiamana, o tetahi pukapuka kii pono, penei te ahua me te mea e whai ake nei:—
 "Ko au, ko A. B., e kii pono ana, ka pono tonu taku mahi, kaore au e whakahoa, a i runga ano i toku kaha me toku matauranga, ki tika tonu taku whakahaere i nga mana kua tukua mai nei ki au i runga i toku tuunga hei mema mo te Kaunihera i runga i te mana o "Te Ture Kaunihera Maori, 1900."
I te huihuinga tuatahi me whakatu e te Kaunihera tetahi o ona mema hei Tiamana.
Kaua he mahi e mahia e te Kaunihera ki te kore e noho he korama ki to ratou whare huihuinga, e whai korama ai ina huihui nga mema me tae te hawhe te nuinga atu ranei o ratou ki reira.
I nga huihuinga o te Kaunihera, mehemea kei reira te Tiamana, ko ia hei tumuaki kai-whakahaere i nga mahi, engari ki te ngaro ia i tetahi huihuinga ma nga mema i rokohanga ki reira e whakatu he tiamana mo tera huihuinga o te Kaunihera.
Ko ia putake e tae atu ana ki te aroaro o te Kaunihera me whakatau i runga i te pooti e kitea ana e te katoa a me tau ki ta te nuinga o nga mema i reira i pooti ai, a ki te riterite nga pooti me whai pooti tuarua te Tiamana, te mema ranei i whakaturia hei Tiamana, a mana e whakatau.
    - Me whakahau e te Tiamana kia tuhituhia ki roto ki tetahi pukapuka nga korero o ia huihuinga o te Kaunihera, a me tuhi ki roto ki taua pukapuka nga ingoa o nga mema i tae ki ia huihuinga o te Kaunihera me nga ingoa o ia mema i pooti mo tetahi putake, me te whakaatu ano i te taha i pooti ai ratou, ina pooti te Kaunihera.
 Me tuhituhi hoki ki roto ki taua pukapuka ia whakatau, ia ota, ia mahi whakahaere i mahia e te Kaunihera, hui atu ki nga motini i whakaetia ai tetahi mema kia ngaro atu i tetahi huihuinga o te Kaunihera.
Ko nga korero i tuhituhia o nga mahi i whakahaerea i te huihuinga o mua atu o te Kaunihera me panui a waha ina huihui te Kaunihera i muri iho, a, ki te pai aua korero ki te Kaunihera, me haina e te Tiamana aua korero i te aroaro o te Kaunihera, a me tuhituhi e ia te ra i hainatia ai e ia.
- Ka ahei te Kawana i ia wa i ia wa ki te hanga, ki te whakarereke, ki te whakatikatika ranei, i nga huarahi-whakahaere i nga mahi a te Kaunihera, ki te whakamana ranei i etahi huarahi-whakahaere i tukuna atu ki a ia e te Kaunihera kia whakamanaia. A ko aua huarahi-whakahaere, aua whakarereketanga me aua whakatikatikanga me perehi ki roto ki te *Kahiti*, a hei reira kua whai mana aua mea.
- Me whai hiiri te Kaunihera, ma te Minita mo nga Mea Maori e whakaae tona ahua, a me whakamahi taua mea hei hiiri i nga pukapuka e whakaputaina ana e te Kaunihera, hei whakapono i te tika o aua pukapuka.
- Ko te Tiamana me ia mema o te Kaunihera ka tika kia whakawhiwhia ki te utu-a-tau kia utua ki etahi atu tu utu moni ranei hei whakahoki atu i ana moni i pau i ona haereerenga atu ki nga huihuinga o te Kaunihera, a ma te Kaunihera, i runga i te whakaae a te Kawana, e whakarite e whakatuturu te rahi o aua

moni.

- Ko nga utu-a-tau, me nga moni e whakahokia peratia ana ki nga merna o te Kaunihera, me era atu moni katoa e tika ana kia whakapaua i runga i nga whakahaerenga o tenei Ture, ma nga moni a te Kaunihera e utu: Engari ko nga moni e tika ana hei whakahaere i nga pootitanga mema i raro i tenei Ture ka ahei te tuku-a-nami atu e te Minita Maori i roto i nga moni e watea ana mo nga mahi Maori raro i "The Civil List Act, 1863," engari me whakahoki atu aua moni e te Kaunihera a tetahi wa tata e taea ana.
- Tetahi mahi ma te Kaunihera he tuhituhi, a ka ripoata atu ki te Kawana i ia wa i ia wa, i etahi tikanga whakahaere tera e paingia e nga Maori o te takiwa, a tera e tika mo nga mahi e whai ake nei, ara:—
E taea ai te uiui, te whakariterite, me te whakatakoto o nga mana, o nga mahi, me nga nama, e eke ana ki runga ki a ratou, ki o ratou iwi, ki o ratou kainga, ki ia tangata ranei o te iwi Maori, me era atu mea e pa ana ki te ahua o ta ratou noho me ta ratou whakahaere i o ratou tinana i o ratou whare me o ratou kainga. E taea ai te peehi o nga wahi kino o nga tikanga Maori, a kia hoatu hei whakakapi mo era ko etahi tikanga e ahei ai te whakaora o nga mate me te whiu o nga hara e kimihia nei i naianei ona oranga me ona eanga i runga i nga tikanga Maori.
E taea ai te whakakaha ake i nga mahi ako kura, ako mahi-a-ringaringa, me nga whakahaere katoa mo nga kura Maori.
E taea ai era atu mea katoa e tika ana hei whakanui ake i te ora me te noho pai o nga tangata Maori o ia takiwa.

Me tahuri te Kaunihera ki te kohikohi me te tuhituhi i nga korero pono me nga whika pono mo aua mea, a me tuku ripoata atu ki te Kawana mo runga i enei take e whai ake nei:—

Te ora o nga tinana o nga Maori e noho ana i roto i te takiwa, me nga take i matemate ai nga tupapaku, mehemea ra e taea ana te kitea.

Nga nukunukuhanga o nga tangata, te tokomaha o nga mea kua moe kua marena ranei i nga whanaunga tata me nga tukunga iho o era tu mahi, me te tokomaha o nga Maori kua whakauru ki roto ki te iwi Pakeha i runga i te marenatanga i te Pakeha.

Te tokomaha o nga tangata e mahi ana i nga mahi-a-ringaringa me nga ahua katoa o aua mahi, te nui o nga whenua e ngakia ana kua ruia ranei ki te karaihe, me te maha me te ahua o nga kararehe e noho ana i runga.

Me era atu mea katoa e whakaarohia ana e te Kaunihera he tika kia mahia kia mohio ai te Kawana i ia wa i ia wa ki te ahua o te noho o te iwi Maori, ki nga nukunukunga ake me nga hokihokinga iho o te maha o te iwi, me nga take i hoki iho ai te tokomaha o nga tangata, mehemea ra kei te hoki iho, hui atu ki nga tikanga kei te whakahaerea kia pai ake ai te ora o te iwi, me te tupu haere o nga tikanga e hopungia ai e ratou ritenga me nga mahi e ora ai o ratou tinana.

- Ka whai mana te Kaunihera o tetahi Takiwa Maori i whakaturia i raro i tenei Ture, ki te hanga, a i ia wa i ia wa ki te whakatikatika ki te whakakore atu ranei i etahi tikanga-whakahaere mo enei mo etahi ranei o enei take e whai ake nei, ara:—

Hei whakarite i te ora me te noho tika o nga tangata e noho ana i roto i tetahi kainga Maori, pa, wahi ranei e tu puputu ana nga whare tangata.

Hei akiaki kia tahia atu nga roto o nga whare tangata me era atu ahua whare e paru ana e haukino ana, kia ma a roto.

Hei peehi i nga tikanga kino.

Hei whakamutu i nga mahi haurangi me te hokohoko tahae i te waipiro.

Hei whakahaere tikanga mo nga mahi a nga tohunga, me te whakaeke utu whiu mo era tangata (ahakoa Pakeha Maori ranei) e nukarau ana e mahi tinihanga ana renei mo tetahi mate o te tangata Maori.

Hei tiaki i nga whare runanga me era atu whare e wehea ana hei whare huihuinga mo nga iwi me nga hapu o roto i te takiwa.

- Hei rehitatanga tika i nga kuri a nga Maori, a hei peehi i te raruraru kuri haereere noa, a hei whakarite hei whakapumau i nga mana, i nga mahi, me nga taumahatanga e tau ana ki runga ki nga ariki o nga kuri, me era atu tangata Maori mo runga mo nga kuri e haereere noa ana.

Mo runga i nga mea katoa i raro i tenei tekiona me whakahaere e te Kaunihera ana mahi i raro i nga tikanga o "Te Ture Rehitatanga Kuri, 1880," a mo runga i nga ritenga o tenei tekiona me tu te Kaunihera hei "ropu takiwa" a me whiwhi ki nga mana o nga ropu takiwa e pa ana e taea ana ranei te hoatu ki te Kaunihera i runga i nga tikanga o taua Ture, a ko nga rehitatanga katoa a te Kaunihera a ana kai-mahi ranei, me nga taake, me nga whaina ranei, e utua ana i raro i tenei Ture ki te Kaute Moni a te Kaunihera Maori kua whakaritea nei i raro nei, ka kiia era a ka meinga he rehitatanga he utunga ki te District Fund i runga i nga tikanga o taua Ture.

Mo te paranitanga me te maakatanga o nga kau, o nga hoiho, me nga poaka hei tohu e mohiotia ai te tangata nana, a hei peehi i nga mahi tahae mo runga mo te paranitanga me te maakatanga o aua kararehe,

hei peehi hoki i nga mahi tahae kau, tahae ranei i nga kiko me nga kiri o nga kau e patua ana; hei rehitatanga tika i nga parani me nga maaka a nga Maori; a hei peehi kia whakamuturia ai te takahi a nga kau, a nga hoiho, a nga hipi, a nga nanenane, me nga poaka a nga Maori i nga mahinga kai a nga Maori, i nga marae kainga, i nga wahi tanumanga tupapaku, me nga whenua kua ata wehea hei papa takarotanga. Hei tiaki hei whakahaere hoki i nga pa tuna, me te whakarite tikanga mo te hanganga o aua mea kia kore ai e rarururu e araitia ranei nga awa e haerengia ana e nga tima ririki, e nga poti ranei; a hei tiaki hoki i nga kupenga me nga hinaki ranei kei whakakinongia, kei pakaruhia, hei tiaki hoki i nga pareparenga awa, me nga ngaherehere o nga taha awa.

Hei tiaki hei whakahaere hoki i nga mahinga tio, mahinga pipi, mahinga kutai, mahinga ika a nga Maori me era atu wahi mahinga kai a ratou, a i ia wa i ia wa ki te kati i aua mahinga kai, ki te tiaki ranei i aua wahi kei pau nga kai o reira, me te hanga rahui hei tiaki i te whakatupunga o aua ika makoi, tuna ranei, kei pau rawa, me te whakanohonoho ano he pera ki nga wahi e tata ana te pau me te kore nga kai pera o reira.

Hei tiaki hei whakahaere hoki i nga urupa tupapaku, haunga ia nga *public cemeteries*; me te whapai me te whakaora i nga taiapa o aua urupa tupapaku, me te hanga rori huarahi ranei i runga i aua whenua, me te whakato rakau me te rangaranga ranei i nga rakau o reira, me te whakarite tikanga me te whakahaere i nga aronga katoa o aua urupa tupapaku.

Hei tiaki i nga papa takarotanga, me te whakarite tikanga whakahaere mo nga mahi whakataetae me era atu mahi takaro e maia ai te tangata.

Hei whakahaere i te mahi hokohoko taonga a nga tanga o Inia, me Ahiria, i roto i nga kainga Maori, me era atu tangata harihari haere i te taonga hei hokohoko.

Hei whakamutu atu i te kai hikareti tupeka ranei a te tamariki, me te whaina i nga tangata whakawhiwhi i nga tamariki ki aua mea.

Hei whakamutu i nga mahi purei moni me nga whare purei, a hei whakahaere hei whakakore ranei i nga whare tutu, me nga ruma pirio.

Hei mahi hei whakahaere hoki i nga wai o nga kainga Maori, me nga pa, me te tiaki tika i aua wai kei whaka-paruparutia.

Hei whakatakoto hei hanga hoki i etahi tikanga e karia ai etahi awa-paipa hei tahi i nga wai paruparu o nga kainga me nga pa, kia takoto ma ai pai ai aua kainga me aua pa, a hei whakahaere tikanga e takoto ora ai e takoto ma ai aua awa-paipa.

Hei whakahaere tahi me te Tari mo nga Mahi Paamu (a ko te Kaunihera ano hei kaiwhakahaere (*agent*) mo taua tari) i nga take katoa e pa ana ki nga kararehe, ki nga mate ranei o nga kararehe, me te hapai i nga whakanaere katoa e tika ana hei arai hei whakamutu atu ranei i te mate piwa poaka me era atu mate e pa ana ki nga [*unclear*: kara-reke] rarata, me te ripoata atu ki te Kai-tirotiro Kararehe a te Kawanatanga i nga paanga mai o aua mate.

Hei whakarite i te nui o nga whaina hei utunga ma nga Maori e takahi ana i te katoa i etahi ranei o nga tikanga-whakahaere i hanga e te Kaunihera.

Engari ia ko aua tikanga-whakahaere katoa e hanga ana e te Kaunihera i runga i nga ritenga o tenei tekiona me kaua e taupatupatu i nga tikanga o tetahi atu Ture e whakatakoto tikanga ana mo aua putake ano, a me matua tuku atu ki te Kawana kia whakaetia e ia, a e kore ano hoki e whai mana kia oti ra ano te panui e te Kawana ki roto ki te *Gazette* me te *Kahiti*.

- Ka whai mana te Kaunihera ki te whakatu i etahi Maori o tetahi kainga Maori, pa ranei, hei Komiti, kia kaua e hoki iho i te toru e neke atu ranei i te rima ona mema, a me hua he ingoa mo ratou ko te Komiti Marae, a ma ratou e whakahau, i raro ano i te mana whakahaere o te Kaunihera, kia whakamutua kia pana atu ranei nga mea kino me nga mea wetiweti, a kia tahutahuna kia whakangaromia ranei nga para me nga tahinga o nga kainga kei waiho hei mea e pa ai he mate ki nga Maori e noho ana i aua kainga, i aua pa ranei; a ma ratou e aki kia whakatutukitia ai nga tikanga katoa e tiakina tikatia ai e whakahaerea tikatia ai nga whare tangata me era atu whare, me te whakahau kia whakaorangia, kia whakahoutia, kia haria atu, kia wawahia ranei aua whare; a ma ratou e whakahaere, i raro ano i te mana o te Kaunihera kua kiia ake nei, nga tikanga katoa e whakatutukitia ai nga tikanga-whakahaere mo nga kainga, mo nga pa ranei, me te ripoata atu ki te Kaunihera ina takahia aua tikanga.
- Mo runga mo nga ritenga o tenei Ture me "The Public Health Act, 1900" (ara Te Ture mo te Oranga o te Katoa) me whai mana te Kawana i runga i te panui i perehitia ki roto ki te *Gazette* me te *Kahiti* ki te panui i tetahi Takiwa Maori i whakaturia i raro i tenei Ture hei (*health*) takiwa oranga tinana i raro i nga ritenga o "The Public Health Act, 1900," a hei reira ka tu te Kaunihera Maori hei (*Health*) Komiti Oranga tinana me te whai mana ki te whakahaere i nga tikanga e tiakina ai te ora o nga tangata me nga kainga, me te whakahau kia whakaritea e nga Maori aua tikanga i runga i nga huarahi e whakaetia ana e te *District Health Officer* tera ranei e whakatakotoria e te Kawana.

- Ka whai mana te Minita mo nga Mea Maori i roto o nga moni e wehea ana mo nga mahi Maori i raro i te "Civil List Act, 18^[unclear: 6]3," i roto ranei o nga moni e pootitia ana e te Paremete mo aua mahi, ki te apiti atu hei whakarahi, engari kaua e neke atu i te pauna kotahi mo ia pauna kotahi o nga moni katoa e kohikohia ana e te Kaunihera i nga Maori e whakaemia ana ranei e ratou i runga i etahi atu huarahi, hei whakahaere i nga mahi tiaki i te noho o te tangata e tupu haere ai te ora o te iwi.
- Kua whakamanaia te Kaunihera e tenei Ture, i runga ano i te mea me matua whakaae e te Minita Maori, ki te whakatu i tetahi Kai-rehita Whanautanga, Matenga, Marenatanga, a me tuhituhi e ia nga whanautanga, nga matenga, me nga marenatanga tangata ki roto ki tetahi pukapuka ka tuku atu ai i nga tauira o aua mea, ki rua nga kape, i ia toru marama ki te Pakeha Kai-rehita Whanautanga, Matenga, Marenatanga, e tata ana ki taua kainga i runga i nga huarahi kua whakatakotoria; a ko aua pukapuka e tukuna atu ra i ia toru marama, tetahi tauira ranei o aua mea, i whakaputaina i raro i te ringa me te hiiri o te Kai-rehita i whakaturia e te Kaunihera, ka kiia ko te tohu tutura era o te pono o nga korero o roto o aua pukapuka.
- E kore rawa tetahi kupu, aronga kupu ranei, o roto i tenei Ture e whai mana ki te wahi i te marenatanga o tetahi Maori ki tetahi Maori mehemea he mea marena raua i runga i te tikanga Maori i mua atu o te paahitanga o tenei Ture, ki te whakahe ranei i nga tika o nga tamariki i whanau i aua tangata i marenatia peratia ra.
- Hei huarahi e taea ai te whangai me te whakakakahu i nga tamariki poriro o te iwi Maori, tenei ka meinga, ina kitea te papa o tetahi tamaiti poriro, me whiu taua tangata e te Kaunihera kia utu ia i tetahi moni i ia wiki, kia whakarite ranei i tetahi atu moni, hei oranga mo taua tamaiti i runga i ta te Kaunihera i mahara ai he tika, ki te whakahau ranei me whakatakoto e taua tangata he puna kia puta tika ai nga moni e ora ai taua tamaiti.
Me ahei te Kawana i ia wa ina tonoa e te Kaunihera, ina kitea ranei e ia e tika ana kia peratia, i runga ano i nga huarahi kua oti te whakarite i roto i "Te Ture mo nga Rawakore, 1894," ki te whakahau me mana taua Ture ki roto ki tetahi takiwa Maori.
- Me tiaki a me whakahaere e te Kaunihera etahi tikanga hei arai i te toro haere o te paahi, o te parakipere, me era atu taru kikino, a me whai mana ia ki te whakahau kia topea kia tahutahuna atu aua tu taru, a ki te kore nga tangata nona te whenua e whakarongo heoi ma te Kaunihera e whakarite he tangata hei tope hei tahutahu i aua taru a ka tonu atu kia utua ana moni i pau e te tangata nona te whenua. Me whai mana hoki te Kaunihera ki te arai i te tangata kia kaua e whakato i nga taru kikino e waiho ranei i aua taru kia tupu ana. Mo runga mo nga mea katoa i raro i tenei tekiona, me whakahaere e te Kaunihera ana mahi i raro i nga tangata kua whakaturia e etahi atu Ture i whakamana e te Paremete hei whakatakoto tikanga mo nga taru kikino.
- Me ahei te Kaunihera, ina matua whakaaetia e te Kawana, ki te whakatau taake ki runga ki nga whare me nga whenua Maori, e tu ana e takoto ana i roto i nga rohe o tetahi kainga Maori, pa ranei, a me whai mana ki te kohikohi i aua taake: Engari ko nga Maori e utu ana i aua taake kaua e utu i nga reiti a nga ropu takiwa.
- Mehemea ki te kore tetahi Maori e whakaae ki te utu i tetahi whaina i whakataua i raro i nga tikanga-whakahaere i hanga i raro i tenei Ture, heoi tenei kua whakamanaia te Tiamana o te Kaunihera ki te hamene i taua tangata ki te aroaro o te Kooti Whakawa Hara hei huarahi e riro mai ai i a ia aua whaina.
- Ko nga reiti katoa, me nga whaina, me nga whii, e whakataua ana, e kohikohia ana ranei e te Kaunihera, ina riro atu i te Kaunihera me whakatakoto ki roto ki te kaute Kaunihera ki te peeke kei a ia e takoto ana te Kaute Moni a te Koroni, ka huaina taua kaute ko te "Kaute a te Kaunihera Maori," a heoi te huarahi e taea atu ai nga moni o taua kaute, ma te haki anake i hainatia e te Tiamana, a i hainatia tuaruatia e te mema apiha kawanatanga.
- Ko te katoa ko etahi ranei o aua moni a te Kaunihera kua korerotia ake nei, me whakapau ki runga ki nga mahi tiaki i te ora o te tangata, me era atu aronga mahi tena e whakamanaia e te Kawana i ia wa i ia wa i runga i te kupu tohutohu a te Kaunihera.
- Me ata tiaki marire te Kaunihera i ana kaute me ana riihiti katoa, hei tiro-tirohanga, me te hanga i tetahi ritaana i ia ra whakamutunga o ia koata tau hei whakaatu i nga moni i tae atu ki a ia, me nga mea i whakapaua e ia, me te tuku atu kia rua tahi n o taua ritaana ki te Minita mo te Taha Maori, a me ahei te Minita ki te whakatu i tetahi tangata totika hei tiritiro i aua kaute i ia tau.
- Ka ahei kia tu he Huihuinga Nui i ia tau o nga mema i whiriwhiria e nga Kaunihera i roto i o ratou mema hei mangai mo ratou ki reira, a ma te Kawana e whakarite te wa me te wahi e tu ai taua Huihuinga Nui; a mo runga mo taua Huihuinga Nui me pa enei tikanga e whai ake nei:—
  - Me whiriwhiri ia Kaunihera i tetahi tangata kotahi o ona mema hei mangai mona, a ma te Kawana i roto i tona Kaunihera e whakatu i tetahi o aua mangai hei Tumuaki mo taua Huihuinga Nui:
Engari mehemea kaore te Tumuaki e kaha ki te haere atu ki tetahi o nga tuunga o taua Huihuinga Nui

ka whai mana nga mena ki te whakahua i tetahi o ratou hei Tumuaki mo taua tuunga, engari kia whakaaetia ra ano e te Kawana tona whakahuatanga katahi ka tu taua tangata hei Tumuaki.

Me whai mana te Huihuinga Nui ki te tiroiro i nga tikanga-whakahaere e mana ana a taua wa i raro i tenei Ture, a ki te whiriwhiri hoki i nga mea katoa e pa ana ki tenei Ture, me te ora ranei o te iwi Maori, me te hanga i ana kupu tohutohu tera e kitea e ia e tika ana mo runga mo runga mo aua mea.

Ko nga kupu tohutohu ai e Huihuinga Nui me tuku atu ki te Kawanatanga, a me ahei kia whakatakotoria ki te aroaro o te Paremete.

Me ahei te Kawana i ia wa i ia wa ki te hanga tikanga whakahaere mo nga huarahi e kowhiriwhiria ai nga mangai, te roa o to ratoa tuunga, nga huarahi e whakahaerea ai nga mahi a te Huihuinga Nui, me era atu take katoa tera e kitea e ia e tika ana kia whakahaua hei whakatutuki marire i nga aronga o tenei tekiona.